

Diş ve Tıp Hekimlerinin Florlu Vernikler Konusundaki Yaklaşımlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi

Hazal ÖZER

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Pedodonti Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
hozer@erbakan.edu.tr

Onur AĞMAZ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Seydişehir Meslek Yüksekokulu Dişçilik Hizmetleri Bölümü, Konya, Türkiye
oagmaz@erbakan.edu.tr

Merve ABAKLI

Özel Acıbadem Eskişehir Hastanesi Ağız ve Diş Sağlığı Bölümü, Eskişehir, Türkiye
merveabakli@gmail.com

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Makale Bilgileri

Makale Geçmişi

Geliş: 30.10.2019

Kabul: 07.11.2019

Yayın: 31.12.2019

Anahtar Kelimeler:

Diş Çürüğü,
Diş Hekimi,
Florlu Vernik,
Tıp Hekimi.

ÖZ

Amaç: Flor verniklerin ve diğer koruyucu flor uygulamalarının diş çürükleri üzerine olumlu etkileri hakkında hekimlerin fikir ve görüşlerini istatistikî olarak değerlendirmek amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntemler: Çalışmaya diş hekimi veya tıp hekimi olduğu bilinen 481 katılımcı internet üzerinden anket sorularını yanıtlayarak katılmıştır. Ankete katılan hekimlere flor vernik ve diğer koruyucu flor uygulamalarının diş çürükleri üzerine olumlu etkileri hakkında fikirlerini öğrenebilmek amacıyla "Çocuklarda çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir?" ve "Yetişkinlerde çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir?" soruları sorulmuştur. Bunlara ilaveten katılıyorum, katılmıyorum ve kararsızım seçeneklerinden yalnızca birinin seçilebileceği 14 soru bulunmaktadır.

Bulgular: Anket çalışmasına katılan diş hekimlerinin %88'i florlu vernik uygulamasının çocuklarda ağız sağlığına olumlu etkileri olduğunu düşünmektedir. Yetişkinlerde ise bu oran %58,3'e düşmüştür. Sorulara cevap veren 320 diş hekiminin 199'u (%62,2), 157 tıp hekiminin 123'ü (%78,3) florlu vernik uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç: Florun yararları ve zararları ancak yapılacak bilimsel çalışmalarla ortaya koyulmalıdır. Bununla birlikte diş hekimlerinin lisans eğitimi süresince aldığı bilgilerin güncel bilimsel çalışmalar ile uyumlu olarak geliştirilmesi gerekebilir. Yine tıp hekimlerinin flor ile ilgili gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmaları için ilgili alanlarda eğitim gerekmektedir.

Dental And Medical Practitioners' Perception of Fluoride Varnish Application As A Caries Preventive Measure

Article Info

Article History

Received: 30.10.2019

Accepted: 07.11.2019

Published: 31.12.2019

Keywords:

Dental Caries,
Dentists,
Fluoride Varnishes,
Medical Doctor.

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to evaluate the opinions of dentists and medical doctors about the positive effects of fluoride varnishes and other protective fluoride applications on dental caries.

Material and Methods: 481 participants who are known as dentists and medical doctors participated in the study by answering the survey questions on the internet. The physicians who participated in the survey were asked "What is the most effective way to prevent caries in children?" and "What is the most effective way to prevent caries in adults?"

Results: 88% of the dentists who participated in the survey thought that fluoride varnish application had positive effects on oral health in children. In adults, this rate decreased to 58.3%. Of the 320 dentists who answered the questions, 199 (62.2%) and 123 (78.3%) of 157 medical doctors stated that they needed more information about fluoride varnish application.

Conclusion: The benefits and harms of fluoride should only be demonstrated by scientific studies. However, the knowledge that dentists receive during their undergraduate education may need to be developed in accordance with current scientific studies. On the other hand, medical doctors should receive training in order to have necessary and sufficient information about fluoride varnishes.

GİRİŞ

Dental çürüklerin önlenmesi için önemli koruyucu tedavi yöntemlerinden birisi olan flor uygulamaları florlu diş macunları, gargaralar, profesyonel topikal uygulamalar, florid tabletler, florid damlalar, şebeke suyunun, sütün ve tuzun florlanması gibi birçok farklı yöntemle yapılabilir.¹ Doğru yöntemlerin seçilmesi, bu yöntemlerin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi, bu konuda endişeli olabilecek bireylerin, velilerin ve dolayısıyla tüm toplumun en güncel gerçekler ışığında bilgilendirilebilmesi diş hekimlerinin ve tıp hekimlerinin yeterli bilgiye sahip olmasıyla sağlanabilir.

Diş çürüklerinin önlenmesinde etkili bir yöntem olarak görülen flor uygulamalarının mine çözünürlüğünün azalması, demineralizasyon sağlanması ve plak organizmalarının asit üretebilmelerinin önüne geçilmesi gibi mekanizmalarla etki gösterdiği kanıtlanmıştır.² Şebeke suyunun florlanmasının çürük insidansını ciddi bir biçimde azalttığını gösteren birçok çalışma yapılmıştır.^{3,4,5} Şebeke suyunun, sütün ve tuzun florlanması sistemik florlamanın örnekleri olarak yakın zamana kadar uygulansa da 20. yüzyılın ikinci yarısında diş macunları, gargaralar gibi topikal yöntemlerin iyi bir alternatif olabileceği anlaşılmıştır.¹ Topikal flor uygulamaları profesyonel olarak florlu jeller, solüsyonlar ve vernikler olarak çeşitlendirilmiş, bu flor preparatlarının etkinlikleri arasında belirgin bir fark bulunamamıştır. Florlu verniklerin uygulanmasında kazanılan zaman, kontrollü flor miktarı gibi avantajlardan söz edilmiştir.⁶

İçme sularında bulunan flor miktarının ideal düzeyi Dünya Sağlık Örgütü ve Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı gibi kurumlar tarafından 1,5 ppm olarak belirlenmiştir. Uzun süre belirlenen oranların çok üstünde flor alımı iskelet sistemi, diş gibi sert dokular ve diğer organlarda çeşitli patolojilere sebep olabilmektedir.^{7,8,9}

Siegel ve Gutgesell'in 1982 yılında yaptığı çalışmada profesyonellerin flor uygulamaları konusunda yeterli bilgi sahibi olmamalarının yanlış flor alımına sebep olabileceği belirtilmiştir.¹⁰

Sabti ve ark. 2019 yılında Kuveyt'te uygulanmış anketlerle oluşturdukları çalışmada diş hekimlerinin %85,7'si çocuklarda çürüğün azaltılmasında flor uygulamasının faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Yine aynı çalışmada flor uygulamalarının kansere sebep olup olmadığı sorusuna 273 diş hekiminin 111'i kararsız olduğunu belirtmiştir.¹¹

Flor uygulamalarıyla doğrudan ilgili olan pedodontistler, pediatristler, pratisyen diş hekimleri, pratisyen hekimler ve farklı uzmanlıklara sahip diş hekimi ve tıp hekimleri üzerine yapılan bu anket çalışmasında profesyonellerin florla ilgili görüşlerinin ne olduğu, hastalarına uygulanacak yöntem konusundaki farkların ve bilgi düzeylerinin tespiti amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu çalışmanın etik kurul onayı Necmettin Erbakan Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Onay No:2019/5) alınmıştır.

Hazırlanan anket internet üzerinden diş hekimi veya tıp hekimi olduğu bilinen katılımcılara gönderilmiş ve 481 profesyonel tarafından yanıtlanmıştır. Anketimizde katılımcıların cinsiyet, mezuniyet yılı, meslekte çalışma süresi, diş hekimliğindeki uzmanlık, tıp uzmanlığı, uzmanlığın alındığı yıl ve çalışılan kurum bilgilerini öğrenmek için 7 soru bulunmaktadır. Ayrıca ankette şebeke suyunun florlanması, floridli diş macunları, floridli gargaralar, profesyonel flor vernik uygulaması, florid destekler ve çürük önlenemez seçenekleri arasından bir ya da daha fazlasının cevap olarak işaretlenebileceği "Çocuklarda çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir?" ve "Yetişkinlerde çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir?" soruları bulunmaktadır. Bunlara ilaveten katılıyorum, katılmıyorum ve kararsızım seçeneklerinden yalnızca birinin seçileceği 14 soru bulunmaktadır.

Diş hekimliği uzmanlığı kısmında verilen cevaplar "yok", "pedodonti", "ortodonti", "ağız, diş ve çene cerrahisi", "protetik diş tedavisi", "periodontoloji", "endodonti", "restoratif diş tedavisi" ve "oral diağnoz ve radyoloji" olarak dokuz başlıkta toparlanmış, tıp uzmanlığı kısmında verilen cevaplar ise "yok (pratisyen)", "pediatri", "çocuk psikiyatrisi", "aile hekimliği", Diğer uzmanlık alanları" olarak beş gruba ayrılmıştır. Çalışılan kurum sorusunun cevabı "belirtilmemiş", "üniversite", "sağlık bakanlığı" ve "özel muayenehane-klinik-hastane" olarak dört farklı seçenekler gruplandırılmıştır.

Bu Çalışma da SPSS 21 paket programı yardımı ile normallik için *Kolmogrov-Smirnov Testi*, bağımsız iki grubun kıyaslanmasında *Mann-Whitney U testi*, ikiden fazla bağımsız grubun kıyaslanması için *Kruskal-Wallis H testi* ve iki kategorik verinin kıyaslanmasında *Kikare testi* kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler hem oran hem de ortalama olarak sunulmuştur. Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda flor tercihleri ölçeği ($p < 0,05$ olduğundan) normal dağılmadığı tespit edilmiş ve yapılacak testlerde parametrik olmayan testler kullanılmaya karar verilmiştir.

BULGULAR

Anketi 324 diş hekimi ve 157 tıp hekimi olmak üzere toplam 481 profesyonel yanıtlamıştır. Bu 481 kişinin 347'si (%72,1) kadın, 132'si (%27,4) erkektir. Katılımcılar arasında mesleki deneyim açısından en kalabalık grup 172 kişi ile 5-10 yıl arası iken en az kişinin dahil olduğu grup ise %6,4 oranıyla 20 yıldan fazla çalışan hekimlerin bulunduğu grup olmuştur. (Tablo.1)

Diş hekimi olan katılımcıların 186'sı herhangi bir uzmanlık sahibi değilken 66 diş hekimi (%20,4) pedodontist olarak çalışmaktadır. Tıp hekimi olan katılımcıların %11,5'i pratisyen, %12,1'i pediatriştir. Anket soruları 8 aile hekimi tarafından yanıtlanmıştır. Katılımcıların 196'sı üniversite hastanelerinde, 169'u sağlık bakanlığına bağlı hastanelerde ve 108'i özel muayenehanede ya da özel hastanede çalışırken, 8 kişi çalıştığı kurumu belirtmemiştir (Tablo.2).

Meslek ile flor tercihleri ölçeği arasında ($p<0,05$ olduğundan) anlamlı bir fark vardır. Tıp hekimlerinin ($31,79\pm 0,50$) flor tercihleri ölçeği toplam puanı diş hekimlerine ($25,98\pm 0,214$) göre daha yüksektir (Tablo.3).

Çocuklarda çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir sorusunun altında birden fazlasının seçilebileceği altı seçenek sunulmuştur. Floridli diş macunu kullanımı ve profesyonel flor vernik uygulaması seçeneklerinin ikisi de 260 kere işaretlenmiştir. Şebeke suyunun florlanması 103, florid destekler 46, floridli gargaralar 38 kere işaretlenmiş olup 36 katılımcı çürüğün önlenemez olduğu seçeneğini işaretlemiştir. Çürüğün önlenemez olduğunu düşünen katılımcılardan 10 tanesi diğer seçeneklerden birer tanesini de çocuklarda çürüğün engellenmesi için etkili bir yol olarak işaretlemiştir. Bu bilgilere dayanarak hekimlerin çocuklarda çürüğün engellenmesi için en etkili yol olarak gördüğü yöntemler %54,1 oranında ikisi de işaretlenen floridli diş macunları ve profesyonel flor vernik uygulaması olmuştur (Tablo.4).

Yetişkinlerde çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir sorusunun altında birden fazlasının seçilebileceği altı seçenek sunulmuştur. Ezici bir çoğunlukla (%78) floridli diş macunlarının yetişkinlerde çürüğü engellemek için en etkili yol olarak görülmüştür. 134 katılımcı floridli gargaraları, 126 katılımcı flor vernik uygulamasını, 95 katılımcı şebeke suyunun florlanmasını, 29 kişi florid destekleri çürüğü önleyen etkili yöntemler olarak işaretlemiş, 55 katılımcı ise çürüğün önlenemez olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. (Tablo.4)

324 diş hekimi arasından florlu vernik uygulamasının çürükleri engellediğini düşünen diş hekimi katılımcı sayısı 268'dir. Bu önermeye katılmıyorum cevabını veren 16 katılımcı varken, 40 katılımcı ise kararsızım/bilmiyorum seçeneğini işaretlemiştir. Çalışmaya katılmış olan 66 pedodonti uzmanı arasından florlu vernik uygulamasının çürükleri engellediğine inanan 64 kişi varken yalnızca 2 kişi kararsızım/bilmiyorum seçeneğini işaretlemiş, hiçbiri katılmıyorum seçeneğini işaretlememiştir. Ankete katılan diş hekimlerinin uzmanlıklarına göre bu önermeye katılımları Tablo.5'da gösterilmiştir.

Florlu verniğin çürükleri engellediğini düşünüyorum önermesinde kararsızım/bilmiyorum seçeneğini işaretleyen diş hekimi oranı %12,4'ken, tıp hekimlerinin neredeyse yarısı (%49,7) kararsızım/bilmiyorum seçeneğini işaretlemiştir. Tıp ve diş hekimlerinin bu soruya verdiği cevaplar istatistiki olarak değerlendirildiğinde ($p<0,05$ olduğundan) anlamlı bir fark olduğu görülmüştür (Tablo.6).

Anket çalışmasına katılan diş hekimlerinin %88'i florlu vernik uygulamasının çocuklarda ağız sağlığına olumlu etkileri olduğunu düşünmektedir. Yetişkinlerde flor vernik uygulamasının ağız sağlığına faydalı olduğunu düşünen diş hekimi oranı ise %58,3'e düşmüştür. 320 diş hekimi katılımcı arasından florlu vernik uygulamasının şebeke suyuna alternatif olabileceğini düşünen katılımcı sayısı 165 olmuştur. Florlu vernik uygulamasının florozise neden olduğunu düşünen katılımcı sayısı soruya cevap veren 475 katılımcı arasından yalnızca 44 (%9,2)'tür.

Florlu verniğin insan sağlığı üzerine olumsuz etkileri olduğunu düşünen yalnızca 8 diş hekimi bulunmaktadır. Bu diş hekimlerinden 6'sı pratisyen, 2'si ise ağız, diş ve çene cerrahisi uzmanı olduğunu belirtmiştir. Bu önermeye cevap veren diş hekimlerinin uzmanlıklarına göre dağılımı tablo.7'de gösterilmiştir.

Meslek ile "Florlu vernik uygulamasına karşıyım çünkü insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri vardır" önermesi arasında ($p < 0,05$ olduğundan) anlamlı bir ilişki vardır. Tablo.8'e bakıldığında diş hekimlerinin yüzde 80,1'si soruya katılmıyorum cevabını verirken tıp hekimlerinin yüzde 52,9'si kararsızım/bilmiyorum cevabı vermişlerdir.

Florlu vernik uygulamasının bazı bireylerde alerjiye sebep olmasından dolayı karşı olan katılımcı sayısı 62'dir. Bu 62 katılımcının 32'si tıp hekimi, 30'u diş hekimidir. Diş hekimlerinin yalnızca %2,5'i, tıp hekimlerinin ise %11,5'i florlu vernik uygulamasının kemiklerde olumsuz etkilere sebep olduğunu düşünmektedir.

Çalışmaya katılan 320 diş hekiminden 263'ü florlu verniğin dental florozise neden olmadığını belirtmiş olup, 47 diş hekimi kararsızım/bilmiyorum, 10 diş hekimi ise florlu vernik dental florozise neden olur şeklinde cevaplamıştır.

Florlu verniğin uygulanmasına karşıyım çünkü insanlarda kansere sebep olmaktadır önermesine 157 tıp hekiminin yalnızca 4'ü (%2,5), 320 diş hekiminden yalnızca 6 katılımcı (%1,9) katılıyorum yanıtını vermiştir. Toplam 477 hekimin 331'i florlu verniğin kansere sebep olduğuna katılmamaktadır. Tıp hekimlerinin yarısından fazlası (n:93, %59,3) bu konuda kararsızım/bilmiyorum seçeneğini işaretlemiştir.

Florlu verniğin nörolojik yan etkilere sebep olduğunu düşünen tıp hekimi sayısı 22 (%14), diş hekimi sayısı ise 8 (%2,5)'dir. Hekimlerin 329'u (%69) flor uygulamasının ekonomik olduğunu, 123'ü (%25,8) ekonomik olup olmadığı konusunda kararsız olduğunu ya da bilmediğini, 25'i (%5,2) ekonomik olmadığını belirtmiştir.

Sorulara cevap veren 320 diş hekiminin 199'u (%62,2), 157 tıp hekiminin 123'ü (%78,3) florlu vernik uygulaması hakkında daha fazla bilgiye ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir.

TARTIŞMA

Diş çürüklerinin flor uygulamaları ile azaltılabileceği gerçeği birçok çalışma ile ortaya koyulmuştur³⁻⁵. Askhenazi ve arkadaşlarının 2014 yılında yaptığı çalışmaya göre flor uygulamalarının topikal yöntemlerle uygulanmasının zaman ve etkinlik açısından sistemik uygulamalara göre avantaj sağladığı bildirilmiştir¹. Yine Beltrán-Aguilar ve arkadaşlarının 2000 yılında yaptığı çalışma lokal olarak florlu vernik materyallerinin etkili bir çürük önleme yöntemi olduğunu belirtmektedir.¹²

Bilimsel kanıtlar çürüğün önlenmesi konusunda flor preparatlarının etkisi ve topikal uygulamaların etkinliği konusunda fikir vermesine rağmen sağlık profesyonellerinin florozis,

nörolojik yan etkiler, alerji, kemiklerde olumsuz etkiler gibi çekinceleri olduğu, bu nedenle az sayıda da olsa flor uygulamasına sıcak bakmayan hekim bulunduğu görülmüştür.

Florlu vernik uygulamaları konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu söyleyen hekim sayısı 322 olmuştur. Bu sayı tüm katılımcıların %67'sini oluşturmaktadır. Florlu vernik uygulamalarının kansere sebep olacağı nedeniyle bu uygulamaya karşı çıkan hekim sayısı 10 olmuştur. Bu sayı istatistiksel olarak tüm katılımcıların %2'si kadardır.

Ülkemizde flor uygulamalarının ve florlu diş macunlarının zararlı olduğu konusunda yapılan açıklamalar sağlık profesyonellerinin dahi bu koruyucu tedaviye bakışını değiştirmesine neden olmuş olabilir. (Haber linki: <https://www.posta.com.tr/ali-ihsan-yavuz-dis-macunu-insanlari-koyun-gibi-yapiyor-1335512>) , canlı yayında yayınlanan sabah kuşağı programının diş macunları ve flor ile ilgili bölümü: <https://www.youtube.com/watch?v=24qXUjdWHMQ> - Ahmet Maranki, diş macununun zararlarını anlattı!)

Sistemik hastalığı olan bireylerde ağız ve diş sağlığının önemi ile tedaviye olumlu etkileri yapılan birçok çalışmada ortaya koyulmuştur.^{13,14,15} Bu çalışmalar göstermektedir ki çürük insidansının düşmesi sistemik hastalığın tedavisi için büyük önem kazanmaktadır. Buna rağmen çocukların diş macunlarından ve fırçalarından uzak durmasını söyleyen, florun kitlesel olarak zarar vermek için kullanılan bir madde olduğunu iddia eden televizyon programcılarının bulunması endişe vericidir.

Profesyonel flor uygulamaları ve flor içerikli ağız diş sağlığı unsurlarının kullanımı konusunda bu konunun uzmanı olmayan medyatik isimler tarafından yapılan açıklamalara karşı bilgilendirme amacıyla Türk Diş Hekimleri Birliği tarafından 25.09.2017 tarihinde basın açıklaması yapılmış, iddia edildiği gibi florun IQ düzeyinin düşmesi ile doğrudan ilgisinin olmadığı belirtilmiştir (http://www.tdb.org.tr/basin_goster.php?Id=342). Yine Türk Pedodonti Derneği (TPD) ve TDB Eğitim Komisyonu tarafından 2017 yılında hazırlanan durum raporunda kullanımı önerilen flor dozları ve diş macunundaki flor miktarlarının sistemik problemlere sebep olmayacağı belirtilmiştir (http://turkpedo.org/wp-content/uploads/2017/12/durum_raporu.pdf).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Florun yararları ve zararları ancak yapılacak bilimsel çalışmalarla ortaya koyulmalıdır. Bu bilimsel çalışmaların ortaya koyduğu gerçeklerle hareket etmek gerekliliği tartışılmaz bir gerçektir. Yine tıp hekimlerinin flor ile ilgili sorulan bir çok önermeye çoğunlukla kararsızım/bilmiyorum cevabını vermesi tıp profesyonellerinin gerekli bilgilere sahip olması için bu konuda eğitim alması gerektiğini göstermektedir. Diş hekimlerinin lisans eğitimi süresince aldığı bilgilerin güncel bilimsel çalışmalar ile uyumlu olarak geliştirilmesi gerekebilir.

KAYNAKLAR

1. Ashkenazi M, Bidoosi M, Levin L. Effect of preventive oral hygiene measures on the development of new carious lesions. *Oral Health Prev Dent.* 2014;12(1):61–9.
2. Silverstone LM. Remineralisation and enamel caries: new concepts. *Dent Update.* 1983;10(4):261–73.
3. Featherstone JD. Prevention and reversal of dental caries: role of low level fluoride. *Community Dent Oral Epidemiol.* 1999;27(1):31–40.

4. Mullen J. History of water fluoridation. *Br Dent J.* 2005;199(7 Suppl):1-4.
5. Cho HJ, Jin BH, Park DY, Jung SH, Lee HS, Paik D, Bae KH. Community systemic effect of water fluoridation on dental caries prevalence. *Community Dent Oral Epidemiol.* 2014;42(4):341-8.
6. Ogaard B, Seppa L, Rolla G. Professional topical fluoride applications - Clinical efficacy and mechanism of action. *Adv Dent Res* 1994; 8:190-201.
7. Kaminsky L, Mahony M, Leach J, Melius J, Miller MJ. Fluoride: Benefits and risks of exposure. *Crit Rev Oral Biol Med.* 1990; 1:261-281.
8. Tamer MN, Kale Köroğlu B, Arslan C, Akdoğan M, Köroğlu M, Cam H, Yildiz M. Osteosclerosis due to endemic fluorosis. *Sci Total Environ.* 2007; 373(1):43-8.
9. Küçükşemen Ç, Sönmez H. Diş hekimliğinde florun, insan vücudu ve dişler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *S.D.Ü. Tıp Fak. Derg.* 2008; 15(3):43-53.
10. Siegel C, Gutgesell ME. Fluoride supplementation in Harris County, Texas. *Am J Dis Child.* 1982;136(1):61-3.
11. Sabti, M.Y., Al-Yahya H., Al-Sumait N, Akbar AA., Qudeimat MA. Dental and medical practitioners' perception of community water fluoridation as a caries preventive measure *Eur Arch Paediatr Dent* (2019) 20:53.
12. Beltrán-Aguilar ED, Goldstein JW, Lockwood SA. Fluoride varnishes: A review of their clinical use, cariostatic mechanism, efficacy and safety. *J Am Dent Assoc* 2000; 131(5):589-596.
13. Oliveria C, Watt R, Hamer M. Toothbrushing, inflammation and risk of cardiovascular disease: results from scottish health survey. *British Medical Journal* 2010; 340:1-6.
14. Joshipura K, Zevallos ZC, Ritchie CS. Strength of evidence relating periodontal disease and atherosclerotic disease. *Compendium of Continuing Education in Dentistry* 2009;30(7):430-439.
15. Honnor A, Law A (2002) Mouth care in cancer nursing: Using an audit to change practice. *British Journal of Nursing*, 11(16):1087-1096.

TABLolar

Tablo 1. Katılımcıların meslek dağılımı, cinsiyet ve mesleki deneyim süresi verileri görülmektedir.

MESLEK	Sayı	Oran (%)
Diş Hekimi	324	67,4
Tıp Hekimi	157	32,6
Toplam	481	100
CİNSİYET		
Belirtilmemiş	2	0,4
Erkek	132	27,4
Kadın	347	72,1
Toplam	481	100,0
MESLEKİ DENEYİM		
5 yıldan az	149	31,0
5-10 yıl	172	35,8
11-20 yıl	129	26,8
20 yıldan fazla	31	6,4
Toplam	481	100,0

Tablo 2. Katılımcıların uzmanlık durumları ve çalıştıkları kurumlar gösterilmiştir.

UZMANLIK (DİŞ HEKİMLİĞİ)	Sayı	Oran (%)
Yok-Pratisyen	186	57,4
Pedodonti	66	20,4
Ortodonti	8	2,5
Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi	14	4,3
Protetik Diş Tedavisi	20	6,2
Periodontoloji	12	3,7
Endodonti	4	1,2
Restoratif Diş Tedavisi	12	3,7
Oral Diagnoz ve Radyoloji	2	0,6
Toplam	324	100
UZMANLIK (TIP)		
Yok-Pratisyen	18	11,5
Pediyatri	19	12,1
Çocuk Psikiyatrisi	32	20,4

Aile Hekimliği	8	5,1
Diğer Uzmanlıklar	80	50,9
Toplam	157	100
ÇALIŞILAN KURUM	Sayı	Oran (%)
Belirtilmemiş	8	1,7
Üniversite	196	40,7
Sağlık Bakanlığı	169	35,1
Özel Muayenehane-Hastane	108	22,5
Toplam	481	100,0

Tablo 3. Diş Hekimleri ve Tıp hekimlerinin cevaplara göre istatistiki değerlendirilmesi

Meslek	N	Ort.	S.s.	Min.	Max.	Test değeri	p
Diş Hekimi	324	25,98	0,24	3,00	42,00	-9,930	0,000
Tıp Hekimi	157	31,79	0,50	17,00	42,00		

p Mann Whitney U testi, p<0,05

Tablo 4. Çocuklarda ve Yetişkinlerde çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir sorusuna verilen cevaplar.

Çocuklarda çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir?	İşaretlenme sayısı
Şebeke suyunun florlanması	103
Floridli diş macunları	260
Floridli gargaralar	38
Profesyonel florlu vernik uygulaması	260
Florid destekler (tablet, damla vb.)	46
Çürük önlenemez	36
Yetişkinlerde çürüğün engellenmesi için en etkili yol hangisidir?	İşaretlenme sayısı
Şebeke suyunun florlanması	95
Floridli diş macunları	375
Floridli gargaralar	134
Profesyonel florlu vernik uygulaması	126
Florid destekler (tablet, damla vb.)	29
Çürük önlenemez	55

Tablo 5. Florlu vernik uygulamasının çürükleri engellediğini düşünüyorum önermesine verilen cevapların diş hekimleri uzmanlıkları arasında dağılımı.

	UZMANLIK	Kararsızım / Bilmiyorum			TOPLAM
		Katılıyorum	Katılmıyorum		
Florlu vernik uygulamasının çürükleri engellediğini düşünüyorum.	Yok-Pratisyen	146	10	30	186
	Pedodonti	64	0	2	66
	Ortodonti	6	2	0	8
	Ağız, diş ve çene cerrahisi	10	2	2	14
	Protetik diş tedavisi	16	0	4	20
	Periodontoloji	12	0	0	12
	Endodonti	4	0	0	4
	Restoratif diş tedavisi	8	2	2	12
	Oral diagnoz ve radyoloji	2	0	0	2
	TOPLAM	268	16	40	324

Tablo 6. Florlu vernik uygulamasının çürükleri engellediğini düşünüyorum önermesine verilen cevapların mesleğe göre dağılımı.

			Meslek		Toplam
			Diş Hekimi	Tıp Hekimi	
Florlu vernik uygulamasının çürükleri engellediğini düşünüyorum.	Katılıyorum	f	268	63	331
		%	82,7	40,1	68,8
	Katılmıyorum	f	16	16	32
		%	4,9	10,2	6,7
	Kararsızım / Bilmiyorum	f	40	78	118
		%	12,3	49,7	24,5
Toplam		f	324	157	481
		%	100,0	100,0	100,0
Test değeri/p			92,352/0,000		

pKi-Kare testi, p<0,05

Tablo 7. Florlu vernik uygulamasının insan sağlığına olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum önermesine verilen cevapların diş hekimi uzmanlıklarına göre sınıflandırılması.

	UZMANLIK	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım / Bilmiyorum	TOPLAM
Florlu vernik uygulamasına karşıyım çünkü insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri vardır.	Yok-Pratisyen	6	138	40	184
	Pedodonti	0	60	6	66
	Ortodonti	0	6	2	8
	Ağız,diş ve çene cerrahisi	2	10	2	14
	Protetik diş tedavisi	0	18	2	20
	Periodontoloji	0	10	2	12
	Endodonti	0	4	0	4
	Restoratif diş tedavisi	0	10	2	12
	Oral diağnoz ve radyoloji	0	2	0	2
	TOPLAM	8	258	56	322

Tablo 8. Flor vernik uygulamasının insan sağlığına olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum önermesine verilen cevapların mesleğe göre dağılımı.

			Meslek		Toplam
			Diş Hekimi	Tıp Doktoru	
Florlu vernik uygulamasına karşıyım çünkü insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri vardır.	Katılıyorum	f	8	24	32
		%	2,5	15,3	6,7
	Katılmıyorum	f	258	50	308
		%	80,1	31,8	64,3
	Kararsızım / Bilmiyorum	f	56	83	139
		%	17,4	52,9	29,0
Toplam			f	322	479
			%	100,0	100,0
Test değeri/p			109,918/0,000		

Ki-Kare testi, p<0,05